

EL LLENGUATGE

Disbarats

22/XII/1982

En lloc de *disbarat* no se sol dir cap *disbarat*: la forma *disbarat* és molt usual i comuna i hom no se sent, per tant, temptat de substituir-la per una altra que resulti de l'adaptació de la forma corresponent del castellà, que és, com se sap, «disparat». Però com que —en principi— *disbarat* no sembla haver estat un mot productiu —ni el Diccionari Fabra ni l'Enciclopèdia no recullen, efectivament, cap derivat d'aquest nom—, alguns no vacil·len a recórrer a l'adjectiu —o, si es vol, participi usat com a adjectiu— «disparat»: acabem de llegir, en un article de divulgació històrica, «*el disparatada política*». Però és ben clar que aquesta forma és un castellanisme inadmissible, i és ben de doldre que aparegui en textos de caràcter didàctic o científic, en què produeixen un efecte inevitable de descurança i manca de rigor. Ara: si «disparat» és una forma inacceptable, ¿què hauriem de dir, com a forma correcta equivalent?

No figurant, com hem dit, cap derivat de *disbarat* al Diccionari Fabra, alguns diccionaris d'equivalències i de barbarismes han optat per la forma *desbaratat*, procedent de *desbarat*, a través del verb *desbaratar*, amb una mateixa etimologia, segons Coromines, que *disbarat*. Però la definició que el Diccionari Fabra indica de *desbaratat* no correspon pas al sentit amb què s'usa el castellà «disparatado»: «que fa les coses sense ordre ni concert, que es capté sense mica de contenció o de fre». D'altra banda, segons aquesta definició, *desbaratat* és més aviat un adjectiu adequat per a modificar designacions personals. No sembla, per tant, una solució prou satisfactòria, almenys com a solució única o universal —volem dir, apta per a tots els casos. En el Diccionari etimològic de Coromines (Vol. I, pàg. 630), en un article signat per Gulsoy, s'indica que s'ha usat el verb *disbaratar* significat «dir absurditats» i que si bé manca al Fabra sembla que no podem considerar-lo intolerable, observació que ve a coincidir amb la proposta de Francesc de B. Moll, el qual indica la forma *disbaratat*, entre d'altres, com a equivalència de l'adjectiu del castellà «disparatado».

Al marge, però, de la possible admissibilitat de *disbaratat*, hi ha, de fet, diversos adjectius d'ús molt corrent i habitual que tenen el mateix significat, i amb els quals pot evitar-se, perfectament, «disparat»: *forassenyat* —ja proposat per Alberti—, *absurd*, *desenraonat*, *desencertat*, *irracional*, *insensat*, etc.

Albert Jané